

О.В. Прокопова, канд. екон. наук, доц. (*ХДУХТ, Харків*)
М.В. Костинська, асист. (*ХДУХТ, Харків*)

АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНИХ ОПЕРАЦІЙ ПІДПРИЄМСТВА

Важливою особливістю сьогодення є стрімко зростаюча економічна взаємозалежність країн сучасного світу та інтенсивний розвиток міжнародних економічних відносин.

Зовнішньоекономічна діяльність – це діяльність економічних суб'єктів господарської діяльності України (частіше підприємств) та іноземних суб'єктів господарської діяльності, яка заснована на взаємовідносинах і здійснюється на території України або за її межами.

Згідно діючого законодавства, основними видами зовнішньоекономічної діяльності підприємств України є: експорт та імпорт товарів, капіталів та робочої сили; наукова та науково–технічно–виробнича, та навчальна кооперація з іноземними суб'єктами господарської діяльності, навчання та підготовка спеціалістів; міжнародні фінансові операції з цінними паперами; спільна підприємницька діяльність – передбачає створення спільних підприємств різних видів і форм власності, як на території України так і за її межами; підприємницька діяльність пов'язана з наданням ліцензії, торгових марок з боку іноземних суб'єктів господарської діяльності; валютні операції; здійснення діяльності в галузі проведення виставок, аукціонів, торгів, комерційних та інших подібних заходів; орендні операції між суб'єктами; робота на контрактній основі фізичних осіб України з юридичними особами господарської діяльності, як за межами України так і на її території.

Зовнішньоекономічна діяльність підприємств відтворюється через їх зовнішньоекономічні зв'язки. Останні являють собою операції, пов'язані із обігом товарів, послуг, грошових коштів між різними валютними зонами.

Зовнішньоекономічні операції є одним із найважливіших напрямків діяльності підприємства. Завдяки ним забезпечується покриття потреб країн світового співтовариства у сировині, матеріалах, енергоносіях, машинах, обладнанні, послугах тощо.

Основним джерелом доходу у зовнішньоторговельних операціях є зовнішня торгівля (експорт і імпорт товарів і послуг). У цьому зв'язку для підприємств, що здійснюють

зовнішньоекономічну діяльність, актуальним питанням є якісна оцінка ефективності експорту та імпорту.

На нашу думку, аналіз ефективності експорту і імпорту товарів доцільно здійснювати на підставі показників витрат, доходів та ефективності експорту (імпорту) товарів.

Доходи і витрати оцінюються за загальним обсягом, складом та структурою, і визначається фінансовий результат – прибуток чи збиток в цілому і у розрізі окремих експортно-імпортних операцій, товарних груп, договорів, тощо.

Для оцінки ефективності зовнішньоекономічних операцій слід використовувати відносні показники, до яких пропонуємо відносити базові і альтернативні коефіцієнти ефективності експорту та імпорту товарів (споживання і виробництва). Якщо значення цих показників вище за одиницю, то експорт і відповідно імпорт є ефективним, і навпаки, значення коефіцієнтів менше за одиницю свідчить про неефективність експортно-імпортних операцій. Чим вище значення коефіцієнтів, тим вище ефективність експорту (імпорту) товарів.

Перевагою цієї методики оцінки є те, що, крім аналізу базової ефективності експорту (тобто покриття витрат на експорт товарів обсягом експортної реалізації) чи імпорту, вона дає змогу провести альтернативний аналіз ефективності експорту (тобто дає можливість оцінити чи є експорт товарів за рубіж більш вигідним, чим їх продаж усередині країни) чи імпорту.

На підставі цієї методики, підприємство має можливість виявити найбільш ефективні шляхи використання отриманих від експорту валютних коштів.

Слід зазначити, що ефективність експортних (імпортних) операцій досягається тільки в тому випадку, якщо прискорення оборотності відбувається у тісному зв'язку з певним рівнем рентабельності продажу, який визначається вираженим у відсотках співвідношенням прибутку від експорту (імпорту) товарів та собівартості експорту (та вартості імпортованих товарів), і показує скільки копійок прибутку отримує підприємство на кожен гривню, витрачену на експортно-імпортні операції. В процесі аналізу рентабельності імпортно-експортних операцій порівнюються показники звітного періоду з даними попередніх періодів, і кількісно оцінюються причини їх зміни, визначаються резерви підвищення.

Завершується аналіз ефективності зовнішньоекономічних операцій підприємства розробкою заходів щодо прискорення оборотності та підвищення рентабельності експортно-імпортних операцій підприємства.